

РЕЦЕНЗИЯ

от

Проф. Д-р Поля Голева

Относно конкурс за придобиване на образователната и научната степен „доктор” в научна област 3.6. Право, докторска програма (научна специалност): „Гражданско и семейно право”

на

ТАНЯ ВЕНЦИСЛАВОВА ЙОНЧЕВА

Биографични данни за кандидата

Таня Йончева е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка към Катедрата по гражданскоправни науки на Юридическия факултет при ПУ „П. Хилендарски” със заповед на Ректора Р33-2721/08.07.2014 г. с научен ръководител проф. д-р Поля Голева. Със заповед 33-5390/21.11.2016 г. е променена темата на дисертацията ѝ, а със заповед 33-1446 от 18.0.2017 г. докторантката е отчислена с право на защита. Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита с решение на Катедрата по гражданскоправни науки при ПУ „П. Хилендарски” на 13.03.2017 г. и на 24.03.2017 г.

Таня Йончева е родена на 14.06. 1976 г. Завършила е право през периода 1996 г. – 2001 г., а преди това СОУ „Св. Княз Борис І” в Асеновград. Била е съдебен кандидат в Пловдивския окръжен съд, от които два месеца като съдебен изпълнител в служба „Съдебно изпълнение” към Пловдивския районен съд. От м. ноември 2002 г. работи в адвокатска колегия в гр. Пловдив като адвокат. От м. януари

2006 г. до сега г-жа Йончева е главен асистент по дисциплините „Основи на правото”, „Основи на правото и нормативноправна уредба в туризма”, „Административно право и административен процес”, „Аграрно право”. По посочените дисциплини докторантката изнася лекции и води семинарни упражнения. Владее отлично немски и английски езици.

Г-жа Йончева е автор на 4 статии – „Отговорност на туроператора за причинени имуществени и неимуществени вреди на потребители на организирани туристически пътувания”, публикувана в „Адвокатски преглед” 4-5/2015 г.; „Отмяна на организирано туристическо пътуване с обща цена от туроператора”, публикувана в „Търговско и облигационно право” 12/2015 г.; „Неравноправни клаузи в договорите за организирано туристическо пътуване с обща цена”, публикувана в сборник от международна научна конференция „Туризм в епохата на трансформация”, организирана от Икономическия университет – Варна през 2015 г.; „Приложимост на ПЕДП при неизпълнение на договора за организирано туристическо пътуване”, която предстои да бъде отпечатана в сборник „Soft Law и развитието на съвременното право”, организиран от ЮФ на ПУ „П. Хилендарски”. Всички статии са свързани с темата на дисертационния труд и могат да се приемат за публикации на дисертацията.

Характеристика на дисертационния труд

Темата на дисертацията е „Неизпълнение на договора за организирано туристическо пътуване и отговорността на туроператора за вреди”. В следващите редове предмет на обсъждане ще бъде посоченият труд,

като рецензентът е длъжен да даде отговор на въпроса, дали трудът на г-жа Йончева съдържа научните качества, определени в Закона за развитие на академичния състав в РБ и дали отговаря на необходимите изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

1. Тема на труда

Предметът на научното изследване, както следва и от заглавието на монографията, е неизпълнението на договора за организирано туристическо пътуване с обща цена и отговорността на туроператора за вреди. В този си вид темата не е била обект на отделни научни изследвания, монографии и статии, независимо, че на самия договор за организирано туристическо пътуване с обща цена е обръщано достатъчно внимание в българската правна книжнина. Точно от този аспект обаче известният и любим на много автори договор не е бил предмет на научно изследване. За първи път авторката систематизира на едно място всички страни, свързани с въпросите за правните последици от неизпълнението на договорните задължения на страните, анализира незаконосъобразното развитие на договора за организирано туристическо пътуване. Темата е благоприятна за научно изследване, защото дава възможност да се навлезе в богатата проблематика на неизпълнението на договорите и на правната защита на потребителите. В същото време темата е актуална както в България, така и в много държави, в които туризмът е развит и съдейства за създаване на по-добри условия за живот и почивка на гражданите.

Темата предоставя големи възможности за научни приноси и за задълбочени научни изследвания, за разкриване на слабостите и несъвършенствата в българската правна уредба и за предложения за усъвършенстване на законодателството.

2. Обща характеристика на труда

Дисертацията се състои от изложение, списък на използваната литература и списък на съкращенията. Изложението е подредено систематически в 3 глави, в които то се разгръща в своята логическа последователност. В глава първа, озаглавена „Общи положения на договора за организирано туристическо пътуване. Правна същност. Страни. Предмет на договора”, авторката ни въвежда в съдържанието и същността на договора, неизпълнението на чиито задължения ще бъде сърцевината на нейната научна разработка. Изложението е стегнато и всеобхватно – докторантката ни запознава с правните признаци на визирания договор и с неговите съществени елементи. На фона на правната уредба на Закона за туризма, в който влиза същностните черти на Директива 90/314/ЕИО на Съвета относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки, отменена от новата Директива 2015/2302 на Европейския парламент и на Съвета относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги, която все още не е имплементирана, тъй като крайният ѝ срок е 1.1.2018 г., докторантката ни въвежда в основните положения на един сложен, комплексен договор. Макар договърът да не е предмет на обсъждане,

той много подробно е разгледан от всички страни – правна характеристика, обектен и субектен състав.

Най - удачна смятам втората глава на работата – тя съставлява и същността на дисертацията. Тук докторантката използва правилен подход – въз основа на общите положения на формите и последиците от неизпълнението на договорните задължения тя разкрива и анализира специфичните моменти в правните последици на разглеждания договор. Спецификата касае както формите на неизпълнението, така и последиците, присъщи на отделните форми. Основно място сред тях заемат пълното и некачественото изпълнение. Обърнато е внимание на хипотези в отклонението от развитието на правоотношението, които са регламентирани и в Закона за туризма. Разгледани са обстойно всички последици от неизпълнението – изменение на договора по предложение на туроператора – чл. 89 от Закона за туризма; едностранната отмяна на договора от туроператора – чл. 90 ЗТ, което правилно е определено като последица от упражняването на потестативното право; предприемането от туроператора на подходящи мерки за продължаване на пътуването – чл. 95 ЗТ, което правилно се квалифицира като изменение на договора за организирано пътуване. Хипотезата обаче е интересно и нетрадиционно уредена като изменение на договора, защото се изисква съгласие на потребителя, от една страна, а от друга страна потребителят, според авторката, няма възможност за избор, защото законът го задължава да приеме предложената му заместваща престация. Докторантката стига до извода, че съгласието на потребителя е съдействие на туроператора. Много ми се иска в своята защита на дисертационния труд, докторантката да се задълбочи и да анализира правната същност на хипотезата на закона, хипотеза, която

не е уредена в общите положения на договорното право. Има ли потребителят в този случай задължение и какво би станало, ако той не приеме заместващата престация, какви правни последици възникват от това? Има ли принуда за приемане на предложението за изменение на договора или не?

Внимание заслужава една особена фигура в развитието на правоотношението, породено от договора за организирано туристическо пътуване. Това е свързано с промяната на съществените условия на договора. Ако тя настъпи, потребителят има право да приеме промените или да се откаже от договора. От своя страна туроператорът може да прави предложение за изменение на договора, като това негово право няма потестативен характер. Авторката не е много категорична по този въпрос, защото смята, че правото на промени в полза на туроператора го доближава много до познатите потестативни права. Причината е, че в крайна сметка договорът се прекратява, ако потребителят не приеме предложението за изменение на договора, т.е. настъпва правна промяна. В случая, обаче, докторантката пропуска едно предходно право – правото да се направи предложение за изменение на договора и по-точно на някои от параметрите на пътуването. Бих искала да задам на авторката въпроса – какво по своята правна същност е правото на туроператора да прави предложение за изменение на някои от параметрите на пътуването, когато след сключване на договора настъпят промени в обстоятелствата. Само туроператорът ли може да прави това предложение или такова право принадлежи и на потребителя. Дали ако потребителят откаже да приеме предложението, договорът се

прекръпява с едностранно волеизявление на туроператора, което го доближава до потестативните права или договорът се прекръпява автоматично и ако последното е вярно, има ли близост до потестативното право, чието упражняване само по себе си води до автоматично прекръпяване на договора?

Дисертантката правилно се е насочила към разглеждане на специфичните правни черти на отговорността на туроператора и я е определила като договорна, обективна отговорност за свои и чужди действия. Отговорността на туроператора е уредена в светлината на класическата обективна отговорност – тя възниква винаги, освен ако не са налице освобождаващите туроператора основания, изрично и изчерпателно уредени в закона – поведение на потребителя, действия на трети лица, непреодолима сила. Обърнато е внимание на договорното ограничаване на размера на отговорността до трикратната стойност на цената на пътуването. Направено е в тази насока предложение за усъвършенстване на законодателството. Подобно на задължителното застраховане се предлага да се създаде гаранционен фонд, от който да се плащат обезщетения поради невъзможност на туроператора да изпълнява задълженията си към своите договорни партньори и липса на застраховка „гражданска отговорност“.

Общото ми впечатление от тригодишната работа на докторантката е че тя има необходимите знания и умения да прави научни изследвания. Г-жа Йончева работи самостоятелно, независимо че винаги се е съобразявала и зачитала бележките на своите колеги. Към дисертацията подходи сериозно, прояви дисциплина и задълбоченост и смятам, че резултатът е положителен. Макар темата да не е лесна и да съдържа

нестандартни от правна гледна точка фигури, докторантката се е справила добре. Положителни черти на труда са самостоятелното научно мислене, способността да анализира правната уредба, лесната четивност, съобразяване с вторичното право на Европейския съюз, въвеждане в правната теория на нови и интересни правни понятия, които ще допринесат за развитието на гражданското и търговското право. Нещо, което е застъпено в по-малък обем, е присъствието на сравнителноправния подход и на практиката на българския съд и на Съда на ЕС. Освен това авторката отрежда сравнително голямо място на общите положения на договора, общите последици от неизпълнението му и отговорност, които са в повече от необходимото. Работата щеше да спечели, ако единственият ѝ предмет беше спецификата, особеностите на неизпълнението и отговорността само при договора за организирано туристическо пътуване с обща цена.

Специфично положение например е договорната отговорност за неимуществени вреди, но тя не се нуждае от специална аргументация, каквато авторката е направила, предвид изричното ѝ закрепване в чл. 89, ал. 5 ЗТ.

На някои места докторантката смесва договорната отговорност с последиците от неизпълнение на договорно задължение – напр. неуведомяването от потребителя на туроператора за неточности в изпълнението на задълженията се квалифицира неправилно като съпричиняване. Последното е налице само на плоскостта на вредите и води до намаляване на размера на обезщетението, докато неуведомяването преклудира правата на потребителя спрямо насрещната страна. На отделни места се смесват различни институти –

напр. съпричиняването по чл. 51, ал. 2 ЗЗД и съвината на кредитора по чл. 83 ЗЗД при договорната отговорност.

Заклучение: Кратките критични бележки не се отразяват на доброто общо състояние на дисертационния труд. Дисертантката е запозната с правната материя, която е обект на научно изследване и притежава умения за научно изследване и за формулиране на предложения за усъвършенстване на законодателството.

Въз основа на изложеното давам положително становище за дисертацията и предлагам на гл. ас. Таня Йончева да се присъди научната степен «доктор по право» **в научна област 3. Социални, стопански и правни науки. Професионално направление 3.6. Право. Научна специалност : Гражданско и семейно право в Юридическия факултет на ПУ „П. Хилендарски”.**

05.06.2017 г.

Подпис:

(проф. д-р П. Голева)